

བོད་སྐད་ཆེན་མོ་འཛུགས་པའི་
藏漢大辭典

ཐུགས་རྒྱུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་
民族出版社

བོད་སྐད་ཆེན་མོ་འཛུགས་པའི་ 藏漢大辭典

ལྷན་སྐྱོང་།
上
ཀ——ན

ཀླུ་འཕྲུལ་སྐྱོང་གི་ལོ་ལྟན་
བཞེས་ནས་ཚུལ་སྤྲོད་བྱས་པ།
张 怡 荪 主 编

མི་དོན་དཔེ་སྐྱོང་ཁང་།

图书在版编目(CIP)数据

藏汉大辞典:张怡荪编. —北京:民族出版社,
1993.12(2008.3 重印)

ISBN 978-7-105-03744-5

I. 藏… II. 张… III. ①藏语—双解词典
②双解词典—汉藏— IV. H214.6

中国版本图书馆 CIP 数据核字(1999)第 72247 号

ISBN 978-7-105-03744-5

民族出版社出版发行

(北京和平里北街 14 号 邮编 100013)

<http://www.mzcbs.com>

迪鑫印刷厂印刷

各地新华书店经销

1993 年 12 月第 2 版 2008 年 3 月第 9 次印刷

开本:787 毫米×1096 毫米 1/32 印张:103.625

印数:39301—44300 定价:118.00 元

(藏编室电话:64275311 藏文发行科电话:64227665)

འགོ་བརྗོད།

《པོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》འདི་ནི་སྐད་ཡིག་གཉིས་ཀྱི་གཞིར་བཞག རིག་པའི་གནས་

ནམས་འདུས་པའི་སྣ་འཛོམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་པོད་ཀྱི་རྩ་འགྲེལ་གཉིས་ལྡན་གྱི་ཆོག་མཛོད་
ཅིག་དང་། རིག་གནས་ཀྱི་ཡན་ཆད་འབྲིང་རིམ་ཡན་ཆད་ཀྱི་སློབ་པ་པོ་ནམས་ཀྱིས་པོད་ཡིག་གི་
དཔེ་ཆ་ལྟ་བུར་བཀོལ་བདེ་བའི་སྐད་དུ་བསྒྲིགས་པ་ཞིག་ཡིན། འདིར་བསྟུས་པའི་ཐ་སྟད་ཡོངས་
རྒྱུགས་བསྟོམས་ན་ལྷ་ཁྱི་སུམ་སྟོང་ལྷག་ཙམ་ཡོད།

སྐད་ཡིག་གཉིས་ཀྱི་དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ་གཙ་བོ་ནི། པོད་ཀྱི་དག་ཡིག་དང་། སུམ་རྟགས།
བརྟུ་རྟེང་། མིང་གི་རྣམ་གྲངས། ལེགས་སྦྱར་དང་པོད་སྐད་ཤན་སྦྱར་བཅས་ཀྱི་ཁྲོད་དུ་གསལ་བའི་
མིང་བརྟུ་དང་དེའི་མཆན་འགྲེལ་རྣམས་ལས་བརྒྱས་ཤིང་། དེ་མཚུངས་ཙམ་རིགས་གཞན་དག་ནང་
དུ་གསལ་བའི་མིང་རྒྱང་དང་། ཆོག་ ཆོག་གྲུབ། གཏམ་དཔེ་ཁག་གཅིག་ཀྱང་བརྒྱས་ཡོད། རིག་
གནས་ཀྱི་མིང་བརྟུའི་དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ་ནི། ཙམ་ཡིག་དང་། ལྷ་རྒྱུས། ས་དབྱུང་བཅས་ལས་
བརྒྱས་པར་མ་ཟད། ད་དུང་རིག་གནས་ཁག་གཅིག་རྩལ་དུ་བརྟོན་ཏེ་ཟབ་འཇུག་བྱས་ཡོད། དཔེར་
ན། སྐར་ཅིས་སྐར་ལ་བཙེ་གཞིའི་གོ་དོན་ཡོད་ལ། ཇི་ལྟར་བཙེ་ཆུལ་ཡང་ཡོད་པ་དང་། གས་
རིག་སྐྱན་དབྱུང་སྐར་ལ་རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཡོད་ལ། ནད་བཙེས་ཐབས་སྐར་གྱི་ལག་ལེན་
དངོས་སྤྲེལ་ཀྱང་ཡོད། ཆད་མའི་སྐར་ལ་རྒྱ་དཀར་ནག་ནས་བསྐྱར་པའི་ཆད་མའི་རིག་གཞུང་
ལས་བརྒྱས་པ་ཡོད་ལ། པོད་རང་གཞུང་གི་བསྟུས་གྲ་དང་། རྟགས་རིགས། སློ་རིགས་བཅས་ལས་
བརྒྱས་པའོང་ཡོད། ནང་དོན་རིག་པའི་མིང་བརྟུ་ནི་སྟོན་དང་ད་ལྟའི་ཡིག་ཆའི་ཁྲོད་དུ་ཤིན་དུ་བྱུ་
ཆེ་བས། འདིར་རིག་གནས་རྣམས་ལས་དམིགས་སུ་བྱེ་ཞིང་གཙ་གནད་དུ་བཟུང་སྟེ་གཞུང་ཆེན་དག་

གི་འགྲོས་དང་བསྐྱུན་པར་བརྟེན་ཆད་མང་ཅམ་ཞིག་བདུས་ཡོད། རྟོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་ཅན་
བྱི་མཛན་བརྗོད་ཀྱང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་བདུས་ཡོད། ཆིང་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཀྱི་བཀའ་ཤིག་དང་ཡིག་
ཆ་དུ་ཉར་བའི་གཞུང་ཡིག་དང་། གཞུང་ཞབས་དཔོན་རིགས་ཀྱིས་བཀོལ་བའི་མིང་ཆིག་བྲད་པར་
ཅན་རྣམས་ཀྱང་འོས་བསྐྱུན་བྱིས་བདམས་ནས་བདུས་ཤིང་། བཟུང་དང་དེ་དག་ལ་མཆན་འབྲེལ་
ཡང་བཏབ་ཡོད། གཞན་ཡང་བོད་ཀྱི་ཡུལ་སྤྱོད་གོམས་གཤེས་དང་ལག་ཤེས་བཟོ་ལས། ཡོ་བྱད་
གོས་རྒྱ། བཟོ་རྩལ་འཛུགས་སྐྱོ། དབྱ་ཁལ་མངག་གཞུག་ བོགས་བྱ་བསྐྱི་གཡར་བཅས་ལ་
བཀོལ་བྱའི་སྐད་དང་། དེ་མིན་ངག་རྒྱུ་དུ་བྱལ་བ་ཅམ་ལས་ཡིག་ཆའི་ཁྲིད་དུ་མི་སྣང་བའི་བཟུང་
རྣམས་དམངས་ཁྲིད་ཀྱི་ངག་ལས་བདུས་ཏེ་བཀོད་ཡོད། ས་ཁུལ་ས་སའི་ཡུལ་སྐད་དང་། བཅིངས་
འགྲོལ་བཏང་བའི་རྗེས་སུ་གསར་དུ་བསྐྱར་བའི་མིང་བརྟེན་རྣམས་ཉུང་བཟད་ཅམ་ལས་བདུས་མེད།

ཀྱང་དབྱང་འགོ་བཟུང་སྒོ་མཐུན་བྱི་བྱམས་བཅའི་ཐུགས་འཁྱར་འོག བོད་རྒྱ་ཆིག་མཛོད་ཆེན་
མོ་རྩམ་སྒྲིག་གི་ལས་རྟོན་དེ་ ༡༩༥༥ ལོར་བསྐྱར་དུ་འགོ་བཟུངས་ཤིང་། ཡོ་དེའི་ཟླ་བ་ལྔ་པར་རྒྱལ་
ཁབ་མི་རིགས་རྟོན་གཙོ་བོ་ཡོན་ཏྲུ་ཁང་དང་རྒྱལ་ཁབ་དཔེ་སྐྱོན་ཙུམ་ཀྱིས་གཙོ་སྐྱོང་གནང་འོག་
ཁོམ་དུ་ཅུ་རྩ་རྩ་རྩེ་རྩམ་སྒྲིག་ལས་རྟོན་གྱི་བཞུགས་མལ་གྲོས་ཆོགས་བསྐྱུས་ཏེ་འགོ་བཟུང་ཆོ་རྒྱུང་བཟུགས།
སེ་ཁོམ་ཞིང་ཆེན་མི་རིགས་རྟོན་གཙོ་བོ་ཡོན་ཏྲུ་ཁང་གི་ཀྱུ་རེན་བཀྲ་ཤིས་ཆེ་རིང་འགོ་བཟུང་ཆོ་
རྒྱུང་གི་ཆོགས་གཙོ་བོ་བསྐོས་གཞུག་གནང་། ཁོང་གིས་ཆོ་རྒྱུང་ཡངས་ཀྱི་སྒོ་མཐུན་རྣམས་ལ་འགོ་བཟུང་
མཛོད་དེ་རྩམ་སྒྲིག་གི་ལས་རྟོན་སྤེལ། ༡༩༥༩ ལོར་བོད་རྒྱ་ཆིག་མཛོད་ཆེན་མོ་(བསམ་འཆར་ལྷ་
བྱེད་མ་ཡིག)པར་དུ་བསྐྱོན། དེ་མང་གཞིར་བཞག་སྟེ་གསལ་བསྐྱེད་དང་བཅས་སྒྲིག་བྱས། ཡོ་དཔེ་
རིང་ལ་བོད་དང་རྒྱ་རིགས་སྒོ་མཐུན་རྣམས་ཀྱིས་བྱ་མོང་དུ་འབད་བཅོན་བྱས་ཏེ་ ཆིག་མཛོད་ ཀྱི་
ནང་རྟོན་ལྔ་ལས་བྱ་སྐྱེ་ཆོགས་པ་དང་སྐྱེ་ཆད་ཀྱང་རྗེ་མཐོར་བཏང་ནས་གཞི་རྩའི་ཐོག་སྐྱོན་
དཔགས་ཀྱི་དམིགས་ཆད་དེ་འབྲུབ་བྱལ་བ་བྱུང་།

དེ་བའི་རྩམ་སྒྲིག་བྱེད་སྐབས་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་དང་། སེ་ཁོམ་ཞིང་ཆེན་མི་རིགས་
ཞིབ་འཇུག་སྟེ། བོད་སྤྱོད་སྐྱེ་ཆོགས་ཆན་རིག་ཁང་། ཀྱང་གོ་སྐྱེ་ཆོགས་ཆན་རིག་ཁང་གི་མི་
རིགས་ཞིབ་འཇུག་སྟེ། ཀྱང་དབྱང་མི་རིགས་སྒྲོབ་གྲྭ་ཆེན་མོ་སྐགས་མི་རིགས་སྒྲོབ་གྲྭ་ཆེན་མོ་ཁག་

ལ། སེ་ཁྱོད་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་། ཁྱོད་དུའུ་ཆན་རིག་ལག་ཅུལ་སྒྲིབ་གྲ་ཆེན་མ། སེ་ཁྱོད་
 ཞིང་ཆེན་གྱི་དཀར་མཛེས་དང་རྩ་བ་པོ་དེ་རིགས་རང་སྒྲིབ་ཁུལ་གཉིས་བཅས་དང་། པོ་དེ་
 རིགས་ཀྱི་མཁས་དབང་གྲགས་ཅན་ཆེ་ཏན་ཞབས་བྲུང་དང་། དུང་དཀར་སྒྲིབ་བཟང་ཕྱིན་ལས།
 དམུ་དགེ་བསམ་གཏན་རྣམས་ཀྱིས་དབྱེས་ཚར་ཆེན་པོས་ཡི་རང་དང་རོགས་རམ་གནང་བྱུང་།
 འདིར་ང་ཚོས་ལས་ཁུངས་དེ་རྣམས་དང་མི་སྣ་དེ་དག་ལ་སྤྱིང་ཐག་པ་ནས་གྲུས་པ་ཆེན་པོས་.....
 ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་བྱུ་ཡིན།

ཆིག་མཛོད་ཆེན་མོ་འདི་ཉིད་ནི་རིག་གནས་མཐའ་དག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཁར། ཚུམ་
 སྒྲིག་མཁན་རྣམས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་ལ་ཆད་གཟུང་ཡོད་ཀྱིན་དེབ་འདིའི་ནང་སྒྲིབ་དང་ནོར་འཁུལ་མི་...
 ཉུང་བ་ཞིག་ཡོད་ངེས་པས་ཀྱང་ཆེའི་སྒྲིག་པ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་སྒྲིབ་བཙོང་དང་ནོར་བཅོས་མཛད་.....
 རོགས་ཞེས་ང་ཚོས་སྤྱིང་ནས་གསལ་བ་འདེབས་པ་ལགས།

《པོ་དེ་གྱི་ཆིག་མཛོད་ཆེན་མོ》ཚུམ་སྒྲིག་ཆེ་རུང་གིས།

༡༩༨༥ ལོའི་ཟླ་ ༡༡ པར་ བེ་ཅིན་དུ་བྲིས།

ཆིག་མཛོད་འདི་ 1985 ལོར་དཔེ་སྐྱེད་བྱས་པ་ནས་བཟུང་ཁྱུང་ཕྱིར་པར་ཐངས་གཉིས་.....
 བརྒྱབ་ཏེ་ཁྱོད་བསྐྱམས་དེབ་ཆ་ཆང་བྲི་གཉིས་བཏོན་ཡོད་པ་རྣམས་ཡུན་རིང་མ་སང་བར་ཆང་...
 མ་སྒྲུས་གཟིགས་གནང་བ་མ་ཟད། 1987 ལོར་ལུའུ་ཡུས་ཀྱང་བྱ་དགའི་ནང་གསེས་སྐད་ཡིག་
 བྱ་དགའ་རིམ་པ་དང་པོ་འང་ཐོབ་ཡོད། སྒྲིག་པ་པོ་རྣམས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་སྤྱོད་ཆེད་འདི་གའི་
 དཔེ་སྐྱེད་ཁང་གིས་དེ་ལྟ་དེབ་སྟོད་སྟོད་བར་གསུམ་དུ་བྱེ་བའི་དེབ་ཆད་ 16 དེ་དེབ་ཆད་ 32
 རུང་བ་སྟོད་སྟོད་གཉིས་སུ་བསྒྲིགས་ཐོག་གཟིགས་སྟོད་གནང་མཁན་ཆེའི་དགོངས་འཆར་ལྟར་...
 ཡིག་ནོར་ཁ་གསལ་དང་ཐ་སྟོད་རེ་གཉིས་ཀྱང་དག་བཅོས་བྱས་ཡོད།

༡༩༩༣ ལོ་ ཟླ་ ༤ ཆེས་བཟང་ལ།

前 言

《藏汉大辞典》是一部以语词为主兼收百科的综合性藏汉双解辞书，供中等以上文化程度的读者阅读藏文典籍使用。全书所收词目，共约五万三千余条。

语词部分的资料，主要来自藏文正字学、语法学、古字书、异名字典和梵藏字典等集中论述语文词汇的专著及其注疏；同时也采撷了散见于其他著作中的单词、复词、成语等。百科词汇的资料，除文学、历史、地理等外，还重点深入到了一些有关学科。如藏历，既涉及了概论，也涉及了计算。藏医、藏药，既涉及了理论，也涉及了临床治疗。因明，既涉及由梵汉译藏的量学，也涉及到藏文原著的集类学(འཕྲིན་ཁྱུ་)、因类学(རྟགས་རྒྱུ་)和心类学(སྒྲིག་རྒྱུ་)。佛学词汇在古今文献里出现甚为广泛，本书系统地较多地进行了收集。同义异名的藻饰词，收集亦多。清代噶厦、益仓所存公文档案，所有官厅术语，颇具特色，也酌量选收，立目加注。此外，藏区风俗习惯、手工生产、器用服饰、工艺建筑、赋税差徭、租赁借贷等诸行话，只流行于口头、从不见诸经传之词，亦从民间采录，载入书中。至于各地口语和解放以来的新译词汇，则选收较少。

在中央领导同志的亲切关怀下，《藏汉大辞典》于1978年重新恢复编纂工作。是年五月，国家民族事务委员会和原国家出版局，在成都主持召开了编纂工作座谈会，成立了领导小组，任命原四川省民族事务委员会主任扎西泽仁为组长，领导全组同志展开编纂工作。1979年，出版了《藏汉大辞典(征求意见稿)》，以此为基础，进行补充和修订。

五年来，由于藏、汉等民族编纂人员的共同努力，辞典内容更加丰富，质量也有较大的提高，基本上达到了预期的目的。

本书在编纂过程中，得到民族出版社、四川省民族研究所、西藏社会科学院、中国社会科学院民族研究所、中央民族学院等五所民族学院、四川民族出版社、成都科学技术大学、四川省甘孜、阿坝两个藏族自治州，以及藏学界知名人士，如才旦夏茸、东噶·洛桑赤列、毛尔盖·桑木旦等的热情赞助。在此，我们敬向这些单位和个人表示衷心的感谢。

这部大辞典涉及多种学科，限于编纂人员的水平，书中的缺点和错误一定还有不少。我们诚恳地希望广大读者批评指正。

《藏汉大辞典》编纂组

1984年11月于北京

本书1985年出版，先后印制两万套，为期不久，即告售罄。1987年，获吴玉章奖金语言文字一等奖。为了进一步满足社会需求，本社决定将其再版，把原来的16开本（上、中、下三册），改为小32开缩印本，分上下两册装订。改版前，还根据读者的反映，改正了书中的一些错字，修订了个别词条。

1993年8月

ཐེང་གཞི།

《ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་(བསམ་འཆར་ཞུ་བྱེད་མ་ཡིག)》འདི་ནི་《ཐོད་ཀྱི་སྐད་གཉིས་གན་སྒྱར་གྱི་བདེ་འབྲེལ་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》ཡི་མ་ཕྱི་སྟེ། སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ཁྱེ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་ཞིང་ཆེན་རིག་གནས་རུས་ཀྱིས་གྲོས་གཞི་བཏོན་པ་ལྟར་ཀླུ་ཁབ་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ཁྱེ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་ཀླུ་ཁབ་དབེ་སྐྱོན་རུས་ཀྱིས་ཐག་བཅད་དེ། 《ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》ཡི་ཙུམ་སྒྲིག་ཚེ་ཆུང་གིས་མི་ཤུགས་ཁག་གཅིག་ཙུམ་འཇུགས་བྱས་ནས་སྤར་ལས་ཀ་མཆམས་བཞག་སྐབས་འཕྲོ་ལུས་པའི་བཞི་ཆ་གཅིག་ཙུམ་ལ་ལེགས་སྒྲིག་བྱས་ཐོག་ལེགས་འགྲུབ་ཟིན་པ་དང་ཆབས་ཅིག་པར་དུ་བསྐྱུན་པ་ཞིག་ཡིན།

མ་ཕྱི་ཙུམ་སྒྲིག་ལས་ཀ་དེ་དུས་རབས་བྱེད་ཙུམ་རིང་ལ་འགྲོ་ལམ་དཀའ་ཆོགས་ཆེ་ཞིང་ཀྱག་ཀྱིག་མང་པོ་ཞིག་བརྒྱད་ཡོད། ཀྱང་གོ་གྲང་ཁན་ཏང་གི་འགོ་བཙུག་འོག་དང་། སློ་མཐུན་ཏང་ཞུའི་ཡིང་དང་ཀྱང་དབྱང་དང་ས་གནས་ཀྱི་འགོ་བཙུག་དག་གི་བྱམས་བཅའི་ཐུགས་ཁུར་རང་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོག་མཛོད་འདི་ཙུམ་སྒྲིག་ལས་ཀ་སྤར་གས་ཡོང་གྱུ་དང་། མ་ཕྱི་པར་སྐྱུན་བྱེད་རྒྱུ་ལས་ཀ་གཞི་ནས་སྐྱབ་བྱུང་པ་བྱུང་། འདི་ནི་རང་ཀླུ་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་དེང་རབས་རིག་གནས་འཇུགས་སྐྱུན་ནང་གི་དོན་ཆེན་ཞིག་རེད།

སྤར་ ༡༩༢༩ ལོ་ནས་བཟུང་ཐོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ཆེད། ངས་ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་ཞིག་བྲིས་ནས་ཀྱི་ཐོད་ཀྱི་རིག་གནས་བཞེ་རེས་བྱེད་རྒྱུ་ཡོ་བྱེད་ཅིག་ཡོང་རྒྱུ་སེམས་ཐག་བཅད་པ་ཡིན། དང་ཐོག་ངས་ཐོད་ཡིག་སྒྲུངས་ཤིང་། དེ་རྗེས་ལས་གྲོགས་ནམས་དང་ལྷན་ཅིག་དུ་ཀླུ་ཁབ་ནང་ཁྲལ་ཆིང་ཀླུ་རབས་ནས་བཟུང་པར་དུ་བསྐྱུན་པའི་ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་འཆལ་བསྐྱུ་དང་འབྲེལ་བྱེད་ཀླུ་ཁྱིས་པར་དུ་བསྐྱུན་པའི་ཐོད་ཡིག་དབྱུད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་བསྐྱར་ནས་བེད་སྤྱོད་བྱས་པ་དང་། སྤྱི་ཆོགས་རྟིང་པར་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་ལ་མནར་གཅོད་གཏོང་བའི་སྐབས་སུང་རྒྱུན་འཁྲོངས་ཡུན་རིང་བྱས་པར་བརྟེན་དེ་འགོག་དམག་འཁྲུག་གི་དུས་མཇུག་དུ་ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་ཀྱི་མ་ཕྱི་ཞིག་ལེགས་འགྲུབ་བྱུང་བར་ཁྲོན་བསྐྱུ་མས་དེབ་བཅུ་ཐམ་པ་ཡོད།

གཉིས་ལྷག་ཙམ་བྱས་ཆེས་ཆེག་མཛད་འདི་རི་རོ་བོ་ལགས་པཅས་གང་འཆམས་བྱང་བས། མཐར་ཐ་
སྟེད་ཁྱི་ལྷར་ཉེ་བ་ཞིག་བྱང་ནས་ད་ཡོད་ཀྱི་གཞི་བྱོན་དང་སྒྲིག་སྟངས་འདི་ཐོག་མར་ཆགས་སང་།

“རིག་གནས་གསར་བཛེ་ཆེན་པོའི”སྐབས། ལིན་པོའི་དང་“མི་བཞི་ཤོག་ཁག”གིས་འགོག་
རྒྱུ་དང་གཏོར་བཟླག་བཏང་བའི་རྒྱུ་ཁྱིས་ཆེག་མཛད་ཀྱི་ལས་ཀ་དེ་ཡུན་རིང་མཆམས་འཛག་བྱེད་
དགོས་བྱུང་། ༡༩༥༥ ལོའི་དབྱིད་དུས་སུ་ཀྲུལ་ཁབ་དཔེ་སྐྱུན་ཅུས་ཀྱིས་འབྲེལ་ཡོད་བོད་ཡིག་ལས་ཀ་
བྱེད་མཁན་བསྟན་ནས་ཚུམ་སྒྲིག་གི་ལས་དོན་དེ་ཁོ་རྒྱུ་ཏུ་ཅུ་ལྷན་གས་བྱེད་ཅིས་བྱས་ནས་ཆེ་བ་
གསུམ་བཞི་ལས་མ་སང་བར་མི་སྟ་རྣམས་ཡང་བསྐྱར་ཁ་འཕྱོར་སང་། བ་ནིང་ལོ་མཚུག་དུ་ངས་སློ་
མཐུན་ཉིང་ཞེའི་མིང་དང་སློ་མཐུན་རྒྱང་དབྱི་ལ་ཡི་གེ་བཏང་ནས་རང་གི་རེ་འདུན་ཞུས་པ་དེར་སློ་
མཐུན་ཉིང་ཞེའི་མིང་དང་། སློ་མཐུན་རྒྱང་དབྱི་དང་སློ་མཐུན་ལུ་ལན་སྟུ་རྣམ་གསུམ་སྐྱོ་རོ་མས་
མཆན་བཀོད་མཚུབ་སྟོན་གནང་བ་རེད། འདི་ལོ་ཆེ་བ་གཉིས་པར་ཀྱང་དབྱང་འཕལ་བྱུགས་གཅིག་
གུར་བུུ་དང་ཀྲུལ་ཁབ་དཔེ་སྐྱུན་ཅུས་ཀྱིས་《བོད་ཀྱི་སྐད་གཉིས་ཤན་སྐྱར་གྱི་བཟང་འབྲེལ་ཆེག་མཛད་
ཆེན་མོ་》ཡི་ཚུམ་སྒྲིག་ལས་ཀ་ལྷན་གས་བྱེད་རྒྱུའི་གནད་དོན་སྐོར་སློ་མཐུན་ཉིང་ཞེའི་མིང་ལ་སྟན་
མེང་ཞུས་ཡོད་ཅིང་། སྟན་མེང་ནང་མི་ཁོ་རྒྱུ་ཞིང་ཆེན་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ཁྱེ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གིས་
ཆེག་མཛད་ཀྱི་ཚུམ་སྒྲིག་ལས་ཀ་དངོས་ཀྱི་འགན་འཁུར་རྒྱུ་དང་། མི་ཁོ་རྒྱུ་ཞིང་ཆེན་དང་། བོད་
རང་སྐྱོང་ལྗོངས། ཀན་སུ་ཏུ་ཞིང་ཆེན། མཚོ་སྒྲོན་ཞིང་ཆེན། དེ་ཅིན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་
བཅས་འབྲེལ་ཡོད་སྡེ་ཁག་ནས་བོད་ཡིག་རྒྱ་ཆད་མཐོ་ཙམ་ཡོད་པའི་སློ་མཐུན་བསྟན་ཉེ་ཚུམ་སྒྲིག་
ལས་འགན་འཁུར་རྒྱུ་ཀྱང་དབྱང་དང་། བོད་ལྗོངས། མཚོ་སྒྲོན། རུབ་བྱང་། སྟོ་རུབ་བཅས་མི་
རིགས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ་ལྷ་པོ་སོ་སོས་ཐ་སྟེད་ཁག་གཅིག་ཞུ་དག་གཏོར་རྒྱུའི་ལས་འགན་ཁུར་ཉེ་
ཆེག་མཛད་འདི་སྡེ་ཙམ་པར་དུ་བསྐྱུན་བྱུང་བ་བྱེད་དགོས་ཞེས་བཏོན་ཡོད། ད་ལོ་ཆེ་བ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོར་
ཀྲུལ་ཁབ་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ཁྱེ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་། ཀྲུལ་ཁབ་དཔེ་སྐྱུན་ཅུས་ཀྱི་འགན་འཁུར་
སློ་མཐུན་གྱིས་ཁོ་རྒྱུ་ཏུ་ཅུ་《བོད་ཀྱི་ཆེག་མཛད་ཆེན་མོ་》ཚུམ་སྒྲིག་ལས་ཀ་འི་བཞུགས་མཉམ་ཆོགས་
འདུའི་གཙོ་འགན་བཞེས་པར་མ་ཟད། འགོ་བྱིད་ཆོ་རུང་བཅུགས་ནས་ད་ལྟ་ས་གནས་ཁག་ནས་ཁོ་རྒྱུ་
ཏུ་ཅུ་མེབས་པའི་སློ་མཐུན་རྣམས་ལ་འགོ་བྱིད་མཛད་དེ་བྲེལ་ཟིང་ཆེ་བའི་ངང་ཚུམ་སྒྲིག་བྱེད་ལུས་
ཡིན། འཆར་གཞི་ལྷར་བྱས་ན། ལོ་གསུམ་གྱི་ནང་དུ་ཐེངས་འདིར་པར་དུ་བསྐྱུན་པའི་མ་ཕྱི་དེ་མང་
གཞིར་བྱས་ཉེ་བྱུགས་མཐའ་དག་ནས་བསམ་འཆར་བསྟན་ཆེས་སྤང་གསལ་དང་བཟོ་བཅོས་རྒྱག་རྒྱ་
དང་། ཆེག་མཛད་དངོས་སུ་པར་དུ་བསྐྱུན་ཆེས་ཀྲུལ་ཁབ་ནང་ཁུལ་གྱི་སྟོག་མཁན་རྣམས་ལ་ཡན་

ཐོགས་ཆེ་ཙམ་ཡོང་བ་དང་ཕྱི་རྒྱལ་ལ་ཆབ་སྲིད་དང་རིག་གཞུང་གི་ཤུགས་རྒྱན་ཡག་ཙམ་ཡོང་བ་
 བྱེད་རྒྱུ་རེ་བ་ཡོད། ཚད་གཞི་དེར་སློབས་པ་བྱེད་པར་ཕྱིན་ཆད་ཀྱི་འབད་བཙོན་ལ་རག་ལས་ཡོད།
 འདས་ཟིན་པའི་མི་ལོ་ལྔ་བཅུ་འི་རིང་ལ་དབྱར་དགུན་སྟོས་མེད་དང་ཉིན་མཚན་དབྱར་མེད་
 དུ་དཀར་ངལ་བརྒྱབ་པ་ནམས་སྒོ་ཡུལ་དུ་འཆར་གྱིན་འདུག དེ་ཡང་དང་ཐོག་ནས་མ་ཕྱི་རྩམ་སྒྲིག་
 ལས་ཀར་ཞུགས་པར་མ་ཟད། ད་ལྟ་ཟུར་བཞིན་བོད་ཡིག་གི་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་སྒོ་མཐུན་ནི་ཀུའུ་
 ལེ་ཏན་དང་། ཅིན་ལང་། ལང་དབྱི་རུན་གསུམ་རང་ཡིན། བཅིངས་འགྲོལ་བཏང་རྗེས་བཟོ་
 བཙོས་གཏན་འབེབས་ཀྱི་ལས་ཀར་ཞུགས་ཐོག ལྟ་སར་ལྟན་ཅིག་དུ་མ་ཕྱི་དབྱེད་གཞི་འཛིན་ཡིག་ཆ་
 འཛེལ་བསྟར་དང་། ཡིག་ཆ་སྒྱུར་བ། ཡིག་ཆ་རྩམ་སྒྲིག་བཅས་བྱས་པར་མ་ཟད། ད་ལྟ་ཟུར་བཞིན་
 ཅིག་མཛོད་འདི་འདི་དོན་དུ་འབད་བཙོན་སྟོན་མེད་བྱེད་མཁན་སྒོ་མཐུན་ནི། ཏུང་ཤན་མིང་དང་།
 དབྱང་ཁྲིང་ལེ། ཏུའུ་ཞན་མོ་གསུམ་རང་ཡིན། བོད་རིགས་མཁས་ཆེན་ནང་ནས་ལྟ་སར་མ་ཕྱི་
 རྩམ་སྒྲིག་ལས་ཀར་འབད་བཙོན་གནང་ཞིང་། ད་ལྟ་ཡང་རྩམ་སྒྲིག་ལས་ཀར་ཞུགས་མཁན་
 མཁྱེན་རབ་འོད་གསལ་ཡུད། མ་ཕྱི་འཛེལ་ལས་ཀར་ཞུགས་སྐྱོང་མཁན་ངག་དབང་ཀུན་དགའ་དང་།
 སུའི་ཐིང་ཡུན། བཅིངས་འགྲོལ་བཏང་རྗེས་ལྟ་སར་མ་ཕྱི་འགྲོལ་བཤད་འབྲི་མཁན་སྒོ་བཟང་རྟོ་
 རྗེ། འགྲོལ་བཤད་བྲིས་ཆར་རྗེས་གདན་ཞུ་ལྟར་ཁྲིན་ཏུའུ་ཅུ་ལེབས་ནས་ཞུ་དག་གནང་སྟེ་ཅིག་
 མཛོད་མཚམས་འཛོག་བྱེད་དགོས་བྱུང་ནས་བོད་དུ་ཕྱིར་ལོག་ལེབས་པའི་སྒོ་བཟང་ཐུབ་དབང་
 དང་། གཞན་ཡང་ལྟག་བསམ་ནམ་དག་གི་སྒོ་ནས་ཅིག་མཛོད་འདིར་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་མཁན་བོད་
 རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན། དཔེར་ན་ལྟང་ཅན་བསྟན་ནམས་རྒྱལ་པོ་སྐུགས་ནི་སྟོན་རྗེས་སུ་དུས་ལས་
 འདས། དོན་མཐུན་གྲོགས་རྒྱུ་ཐར་ཐོར་སོང་། བཤེས་གཉེན་ཀླན་རབས་རིམ་གྱིས་འདས། ཐོག་
 མའི་སྟོན་དོན་མ་གྲུབ་པས། ཡིད་ལ་དྲན་བཞིན་སྒྲི་སྤང་ཆེ། ཡིན་ན་ཡང་ད་ལྟ་རྒྱལ་ཡོངས་ས་
 གནས་ཁག་གི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལས་བྱེད་ནམས་ཀྱིས་ཏང་གི་འཕོད་སྐུལ་དང་ལེན་ཞུས་ཏེ་ལྟན་ཅིག་
 དུ་འཛོམས་ནས་མཐུན་སྒྲིལ་འཐབ་འཛིང་དང་ཐུན་མིང་འབད་བཙོན་གནང་གིན་ཡོད་སྟབས།
 《བོད་རྒྱ་ཅིག་མཛོད་ཆེན་མོ་》ལེགས་འགྲུབ་ཐུབ་པའི་རེ་བ་ཆེ་བས་ན། ལོ་ན་དགུ་བཅུར་སློབས་ཏེ་
 བའི་ཀླད་པོ་བདག་ལ་དགའ་སྒྲི་དཔག་མེད་སྒྲིས་པར་མ་ཟད། ཅིག་མཛོད་འདི་ལ་རེ་བཙོན་ཆེན་
 པོ་གནང་བའི་སྟོག་མཁན་ནམས་ལའང་སེམས་གསོ་ཐེབས་པ་ཞིག་ཡོང་རྒྱ།

ཁྱེད་ཀྱི་ལྟན་ཅིག་སྟེ།

༡༩༥༤ ལོ་རྒྱུ་ ༡༠ པར་ཁྲིན་ཏུའུ་ཅུ་བྲིས།

序 言

这部《藏汉大辞典（征求意见稿）》是《藏汉双解大辞典》初稿，经四川省民委和省文化局拟议，国家民委和国家出版局决定，由《藏汉大辞典》编写组组织部分人力，把下马时尚未编完的四分之一加以整编，连同已编部分一并付印的。

初稿的编写，走过了半个世纪艰苦曲折的道路，只有在中国共产党的领导下，在邓小平同志以及中央和地方领导的亲切关怀下，才使这部辞书编写工作的恢复和初稿的付印成为可能。这是我国少数民族现代文化建设中的一件大事。

早在一九二八年，为了研究西藏学问，我就立志写出一部藏汉大辞书，作为交流汉藏文化的工具。首先我自己学习藏文，后又约集同事，搜罗国内自清代以来编印的藏汉辞书，译用国外出版的藏文资料，在旧社会摧残少数民族文化的辛酸岁月里，长期坚持。到了抗战末期，终于写成一部藏汉辞书的蓝本，共十大册。

解放后，一九五一年开始，我们在四川大学和中国科学院四川分院党委领导下，曾几度展开对上述蓝本的修订。一九五八年四川科分院派我率领一个辞典工作组前往拉萨，在西藏自治区党委和自治区筹委直接领导和有关各方面的大力支持下，充实藏、汉族编写人员，打破蓝本规模，扩大收词范围，重新拟订《藏汉双解大辞典》资料收集规划和编写凡例，报请批准实施。

关于书面语，从各种字书、语法注释、诗歌修辞、同义辞藻、医药、历算、封建法典、旧时公文、逻辑推理、古印度语言学和宗教哲

学等古典书籍中选出大量词汇；关于现代语，收集了解放后的新译词汇、地名、谚语、传统生产技术和风俗习惯等方面人民大众口头流行的词汇，时间约经四年，共得八万余条。一九六二年回到成都着手编写，一九六三年辞典工作改由四川省民委和四川省民族研究所领导。一九六四年，中央民委在北京听取了我们的工作汇报，在为辞典召开的座谈会上和中央民委签发的座谈纪要里，肯定了《藏汉双解大辞典》古今兼顾、古为今用的编写方向，制订了增减内容的七项原则，并规定分期交稿，由北京民族出版社出版试印本一千册。按照这些指示，经过两年多的继续努力，全书面貌有所改进，最后收入词目近五万条，初步形成了现有的规模和体例。

“文化大革命”中，由于林彪、“四人帮”的干扰破坏，辞典工作长期停顿。一九七五年春，国家出版局曾经调集有关藏语文工作者准备在成都恢复编纂工作，才过三、四个月，人员旋又星散。去年年底，我给邓小平同志和方毅同志写信，申诉我的愿望，邓小平同志、方毅同志和乌兰夫同志亲自作了批示。今年二月，中央统战部和国家出版局就恢复《藏汉双解大辞典》的编写问题给邓小平同志写了报告，报告中提出，请四川省民委具体负责辞典的编纂工作，由川、藏、甘、青等省、区和北京民族出版社等有关单位抽调藏文水平较高的同志担任编写，由中央、西藏、青海、西北、西南等五个民族学院各承担部分词条的审稿任务，使辞书能早日编完出版。今年五月，国家民委和国家出版局负责同志在成都主持召开了《藏汉大辞典》编纂工作座谈会，并成立了领导小组，现正领导着由各地抽调前来成都的全体同志进行紧张的编辑工作。计划要在三年内，以这次付印的初稿为基础，广泛征求意见之后，进行补充和修订。要求辞典正式出版以后，在国内对读者有较大的帮助，在国外有较好的政治、学术影响。要达到这一标准，还有待于今后的努力。

回想五十年的漫长岁月里，朝斯夕斯，无间寒暑。早期参加蓝本编

写，现仍从事藏语文工作的同志，仅祝维翰、金鹏、王沂暖三人而已。解放后参加修订，在拉萨一同为初稿收集资料、译稿、写稿，现仍为这部辞书努力不懈的同志，仅黄显铭、杨承丕、胡先模三人而已。藏族宿学，除曾在拉萨为初稿尽力，现又奉调前来参加编写的钦饶威色同志外，其余早期参加蓝本工作的阿旺滚噶、隋廷莹，解放后在拉萨为初稿撰写释文的罗桑多杰，撰完释文又应邀前来成都定稿，直到下马才回西藏的洛桑土旺，以及许多热情支持这部辞书的藏族知识界人士，如江金·索朗杰布等，都已先后作古。旧雨零落，老成凋谢，初志待酬，感慨系之！所幸，全国各地藏语文工作者响应党的号召，萃集一堂，团结战斗，共同努力，《藏汉大辞典》成书有期，这不仅使我望九老苍心情十分舒畅，并可告慰一切对辞书寄予殷切期望的读者。

张怡荪

一九七八年十月于成都

རྟགས་ཀྱི་ཐུན་ལ་བཞུགས་པ། དཔེར་ན།

ནགས། རྩྱེ་ཤིང་མང་པོ་ཡོད་ས། 名词。树林，森林。

ཉེ་པ། 形容词。(1)ཐག་རིང་མིན་པ། 附近，不远。(2)སྤྱོད་ཉེ་བ། 亲近，亲密，相好。

ལ་པ། བྱ་ཆོག་ནི་ད་ལྟ་བུ་གཙོ་བོར་བྱས་ནས་བཞུགས་ཅིང་། གཟུགས་འགྱུར་ཡོད་པ་རྣམས་ཐ་དད་པའམ་
ཐ་མི་དད་པའི་དབྱེ་བ་བྱེ་རྗེས་འདས་མ་འོངས་སྐུལ་ཆོག་གི་རིམ་པ་ལྟར་བསྒྲིགས་ཏེ་ཉིས་ཤིང་བརྒྱབ་ཡོད། བྱ་ཆོག་
གཟུགས་འགྱུར་མེད་པ་རྣམས་ཐ་དད་པའམ་ཐ་མི་དད་པའི་དབྱེ་བ་བྱེ་རྗེས་བསྒྲིགས་པ་ལས་གཞན་བཞུགས་ཅིང་།
དཔེར་ན།

ཐྱོད་པ། (ཐ་མི་དད་པ) བཟུང་པ། བཟུང་པ། ཐྱོད། གནས་པ་དང་འདུག་པ། 坐，居住，
停留。

བརྟུས་པ། (ཐ་དད་པ) ཐུབ་ཆོད་གཏོང་བ། 欺侮，蔑视，轻凌。

བྱ་ཆོག་གཅིག་ལ་ཐ་དད་པ་དང་ཐ་མི་དད་པའི་དབྱེ་བ་ཡོད་པ་རྣམས་ལ་དང་པོ་ཐ་དད་པ་དང་། དེ་ནས་
ཐ་མི་དད་པ་བཞུགས་པ། དཔེར་ན།

འགས་པ། ①(ཐ་དད་པ) བཀས་པ། དགས་པ། ཁྱོས། གཤོག་པ། 劈开，打碎。②(ཐ་མི་
དད་པ) གས་པ། འགས་པ། རང་བཞིན་དུ་འགས་པ། 裂开；破裂。

བྱ་ཆོག་གཅིག་ལ་དོན་མི་འདྲ་བའི་དབང་གིས་གཟུགས་འགྱུར་ཁག་གཉིས་སམ་གསུམ་ཡོད་པ་རྣམས་ཐོད་ཡིག་
གི་ཡང་གི་ ༡. ༢. ༣.ཞེས་སྤྱིར་དབྱེ་རྟགས་བརྒྱབ་ཡོད། དཔེར་ན།

འགོག་པ། ①(ཐ་དད་པ) ༡. བཀག་པ། དགག་པ། ཁྱོག། (1)ཐུན་གཙོད་པ། 制止，阻拦，
遮断。(2)གློ་པ། 反驳，破斥，否定。༢. བཞོག་པ། དགོག་པ། ཁྱོག། (1)འདྲོན་པ།
拔出，拔掉。(2)སྒྱུར་སྤྱོད་མར་ལེན་པ། 撕下，剥下。②བདེན་བཞི་མི་རྟག་སྐགས་བཅུ་
དྲུག་གི་ནང་གསེས་ཤིག 名词。灭，灭谛。……。

བྱ་ཆོག་གི་འདས་མ་འོངས་སྐུལ་ཆོག་བཅས་བྱེ་བྲག་གི་ཐ་སྟད་བྱས་ནས་འགས་སུ་བསྒྲིགས་ཡོད་ཅིང་། ཐོད་
ཡིག་གི་ཐོག་ནས་དེ་དང་ཐ་སྟད་གཙོ་བོ་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད་པ་ལས་དོན་གྱི་རྣམ་གྲངས་བྱེ་མེད་
ལ་དཔེར་བཅོམ་ཀྱང་བརྒྱབ་མེད། དཔེར་ན།

བཟུང་པ། ཐུད་པའི་འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ།

ཉྱེན། ཉན་པའི་སྐུལ་ཆོག

བཀག་པ། ཐུན་གཙོད་པ་དང་གློ་བའི་དོན་དུ་གློ་བའི་འགོག་པའི་འདས་པ།

གས་པ། ཐ་མི་དད་པར་འཇུག་པའི་འགས་པའི་འདས་པ།

དྲུག་པ། ཐ་སྟད་ལ་སྦྱོར་དང་བྱེ་བྲག་གི་དབྱེ་བ་ཡོད་པ་རྣམས་ཐ་སྟད་བྱེ་བྲག་པའི་འག་དུ་འབྲེལ་བཤད་བརྒྱབ་
ཐོག་དེ་དང་སྦྱོར་ཐ་སྟད་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད། དཔེར་ན།

སྐར་རྩིས། རིག་གནས་རྒྱུ་བ་ལཱ་འདེགས་ཤིག 天文历法。…… 是小五明之一。

མི་མཐུན་དཔེ་ཡང་དག དཔེ་ཡང་དག་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྱལ། 正异喻。二种正喻之一。……。